

MERHABA

Feminist Yaklaşımlar'ın on yedinci sayısıyla tüm okurlarımıza “Merhaba” diyoruz.

“Merhaba” yazıları derginin içeriğini anlattığımız yazılar olmanın ötesinde dergimizi hazırladığımız bağlamı ve bu bağlama dair değerlendirmelerimizi okuyucularımızla paylaştığımız yazılar oldu hep. “Tarihe bunlar da not düşülsün” dediklerimizi yazdık. Hızla değişen Türkiye ve dünya gündemine dair, içindekiler sütununa sığdıramadıklarımızı *Merhaba*'nın cümlelerine sıkıştırdık. Ama bu ülkede gündem öylesine hızla değişiyor ki kendisi hakkında yazılan, çizilen, konuşulan her şeyi eşzamanlı olarak eskitiyor. Tıpkı bu yazı gibi... Sizlerin de gayet iyi bildiği üzere yayımlandığında, bir yanıyla, çoktan eskimiş olacak.

Bu yüzden belki de her zamanki gibi halihazırda gündemde olan konulara bakmadan önce “gündem” kelimesinin kendisine bakmak, gündemle kurduğumuz ilişki bağlamında aydınlatıcı olabilir. Kelimenin anlamlarından biri “gün”e gelen “-dem” ekiyle açıklanıyor. “-dem” eki Türkçede yaygın bir ek değil, ancak bazı kaynaklar “-e dair” anlamına geldiğini söylüyor, yani “güne dair”. Yani içinde bulunduğumuz günde neler yaşadığımız veya neler yaşandığını anlatan bir sözcük. Bir diğer anlamı da, Farsça “ruzname” kelimesinde olduğu gibi, “gündelik işlerin yazıldığı belge”. Belki de gündemi takip etmeyi ve onun üzerine söz üretmeyi bu kadar vazgeçilmez kılan bu “yazılı belge” anlamıdır. Çünkü söz uçar, yazı kalır; tarihe bugüne dair nasıl bir kayıt düşüleceği hepimiz için son derece önemli. Bu kayıtlar geçmişin olduğu kadar geleceğin de nasıl kurulacağına belirleyici bir rol oynayacaklar. Sürekli değişen gündemlere dair her seferinde bir cevap oluşturma çabamız da buradan gelmiyor mu?

Her ne kadar sözlüklerde üçüncü bir anlamı olmasa da “gündem” kelimesini, “gün” ve “dem” kelimelerinin bir araya gelmesinden oluşan birleşik bir kelime olarak da düşünebiliriz. Nefes anlamına gelen “dem” kelimesi ve “gün”ün birleşmesinden oluşan “gündem”se bize nefes aldığımız zamanı, anı anlatır. Gündemi değerlendirmek, konuşmak, üstüne yazılar yazarak “tarihe not düşmek”, sokağa çıkmak; hepsi içinde bulunduğumuz, nefes aldığımız, bazen soluklandığımız zaman parçalarına dair fotoğraflar çekmek belki... Ya da içinde yaşadığımız zamanda nefes alacak bir alan açma çabası bunlar veya gelecek günlerde soluksuz kalmamak için verdiğimiz mücadeleler... Çünkü hiçbirimiz tarihin bizim dışımızda ve bizi dışlayarak yazılmasını istemiyoruz, geleceğin bizsiz inşa edilmesini istemiyoruz, bu zaman parçaları içinde nefessiz kalmak istemiyoruz; işte soluk almadan, ses çıkarmadan oturmak istemememizin de nedeni budur belki.

Gündem tek taraflı belirlenmiyor elbette. Toplumdaki farklı kesimlerin, kurumların, kişilerin ilişkileri oldukça önemli etkenler. Ancak bu ilişkiler ağı içerisinde, herkesin nefesi aynı kuvvette değil. Bu eşitsiz terazinin kefesinde ağır çekenler gündemi belirlerken, aslında terazinin diğer kefesindekilerin rolü de belirleniyor: İkili bir kamp dayatılıyor; gündemi belirleyenler ve buna cevap oluşturmaya çalışanlar. Türkiye’de, neyin konuşulacak bir konu olduğu veya olmadığı kadar neyin nasıl konuşulacağı da bu eşitsiz ilişkiler içerisinde belirleniyor. Bu ikili kamp dışında kalmak isteyenler, yani gündemde olmayan bir konu hakkında ya da tartışmanın sınırlarını belirleyen dilin dışında bir dilden konuşmak isteyenler, kurulan oyunun dışına itiliyor, sözlerini söyleyecek mecra bulamıyorlar.

“Kürtaj tartışması”nın gündemimize girişi de, tartışılma şekli de benzer bir şekilde gerçekleşti. Kürtaj ve sezaryen Türkiye’deki çeşitli kadın kurumlarının ve feminist kurumların başlıca gündemi değildi. Ancak kürtajın yasaklanması veya sınırlandırılması için gerekli yasal düzenlemenin ivedilikle hayata geçirileceği ciddi bir tehdit olarak bir anda tüm Türkiye’nin en çok öne çıkan gündemi oluverdi. Bir kamplaşmanın içerisinde buluverdik kendimizi: Kürtaj hakkına karşı yaşam hakkı. Kürtajın yasaklanmasını savunanlar çocuğun yaşam hakkını savunduklarını iddia ederken, yasağa ya da kürtajın herhangi bir düzeyde kısıtlanmasına karşı olanlar, kürtaj olma ya da olmama kararının kadınlara ait olduğunu vurguladı. Sonrasında ise konu, tecavüze uğrayan kadınların kürtaj yaptırıp yaptırmamasının etik ve siyasi boyutlarından doğan çocukların devlet himayesine alınmasına kadar uzayan çeşitli başlıklarda tartışıldı. Öyle ki, devlet yetkililerinin karikatürize açıklamaları, tecavüz gibi cinsel şiddet eylemlerinin devlet düzeyinde ne kadar “sıradan”, “olası”, hatta “doğal” algılandığını bir kez daha açığa çıkardı.

Kadınlar kürtaj olup olmamayı seçebilirler. Ancak seçimleri hangi yönde olursa olsun, bu karar kadınlara aittir ve karar alma süreci ve gerekçesi mahremiyet içerir. Devlet, nüfus politikalarına bağlı olarak üremeye ilişkin kararlar alırken tam da bu mahremiyeti hedef alır. Kadınların bedenleri ve bedenlerine ilişkin kararlar, mahrem değil, kamusal ilan edilir. Kürtajın kadınlar için tartışılması hiç de kolay olmayan, özel sohbetlerde dahi özenle dile getirilen bir konu olduğunu söylemek yanlış olmaz. Oysa, kürtaj yasağına ilişkin tartışmalar en başından itibaren kadınların mahremiyetini hiçe sayarak ilerledi. Kürtaj tartışmalarının hemen sonrasında gündeme gelen gebe kadınların gebelik süreçlerinin aile hekimlerince takip edildiğine, hatta gebe kadınların ailelerinin bu konuda bilgilendirildiğine, ertesi gün haplarının satışına sınır getirileceğine ilişkin haberler, devletin kadınların mahremiyetine müdahale etme yönündeki politikalarına devam edeceğinin göstergesi olsa gerek. Bu politikaların karşısında kadınların bedenleri hakkındaki kararları yalnızca kendilerinin

verebileceğini savunmak ve güvenli, sağlıklı ve ücretsiz kürtaj hakkı için mücadele etmek kaçınılmaz görünüyor.

Kürtaj tartışmasından önce ise Uludere katliamı tekrar gündeme gelmişti. Ancak bu sefer Uludere katliamı, katliamın üstünden dört ay gibi uzun bir zaman geçtikten ve bölge halkının hiçbir talebi yerine getirilmedikten sonra, sınırdan kaçak geçişe dair verilen istihbaratın Türkiye kaynaklı mı yoksa ABD kaynaklı mı olduğu ekseninde tartışılıyordu. Tartışılan ne bir adalet talebi, ne de gerçek sorumluların bulunmasıydı. Başta öldürülen kişilerin yakınları olmak üzere pek çok kişinin ve sivil toplum örgütünün bu konuya duyarlılığı sonucu bu gündem özür dileme, sorumluların hesap vermesi, adalet gibi zeminler üzerinden tartışılmaya çalışılsa da, Başbakan'ın "Her kürtaj bir Uludere'dir" açıklaması ile gündem Uludere'den kürtaj konusuna kaydı. Uludere'nin hesabıysa hâlâ verilmedi, başta öldürülen kişilerin aileleri ve yakınları olmak üzere adalet talep etmek için Uludere'de toplananlar ise maalesef ki olağan ve sıradan hâle gelen polis şiddeti ile karşılaştılar.

Türkiye'deki şiddet, yasak ve baskı üstüne kurulu siyaset yapma tarzına cevap oluşturma hâli bir yandan son derece kısıtlayıcı, diğer yandan oldukça yıpratıcı. Ve muhalefetin sesini kesmek için başvurulan en yaygın yöntemlerden biri, kolayca tahmin edileceği üzere, tutuklamalar yoluyla muhalif kesimleri tecrit etmek. Bu tecridin koşullarının ne derece vahim olduğu ise daha geçenlerde Urfa Cezaevi'nde çıkan ve sekiz kişinin ölümüyle sonuçlanan yangın oldu. Olayın münferit bir vaka olmaktan öte cezaevi koşullarına dair oldukça ciddi bir protesto olması ise her zaman olduğu üzere büyük bir kıvraklıkla hızlıca örtbas edilmeye çalışıldı. Yaşanan olay, hapishanelerin hem mekânsal kurulumunun hem de burada tutulan insanlara yönelik devlet bakışının varabileceği sonuçları bize göstermiş oldu. Biz de bu sayımızda kadınların deneyimlerinden hareketle Türkiye'deki muhalif kesimlere yönelik gerçekleştirilen tutuklamaları, cezaevlerindeki koşulları ve kendileri ya da yakınları tutuklu olan kadınların bu süreçlerde neler yaşadıklarını gündeme getirmek istedik. "Kadın Tutukluların Yaşadıkları Hak İhlalleri Üzerine" adlı söyleşide Eren Keskin'le kadın tutukevlerinde yaşananları konuştuk. Bu söyleşinin ekinde ise kadın tutukluları çırılçıplak soyarak arama yöntemleriyle gündeme gelen Şakran Cezaevi'nin koşullarına dair yine Eren Keskin tarafından hazırlanmış raporu bulabilirsiniz. "Tutuklu Yakını Olmak Üzerine" adlı söyleşideyse süregiden tutuklamaların dışarıdakileri nasıl etkilediğini feminist aktivist Gülfer Akkaya ile konuştuk. "Tutuklular Cezaevinde, Peki Yakınları?" adlı yazıda Burcu Tokat, Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'ndeki yakınlarını ziyarete gidenlerle yaptığımız görüşmeleri kaleme aldı. "Edirne'den Ardahan'a Uzanan Bir Tutukevinde Tutuklu Olmak!" başlıklı yazısında Ayten Sönmez *Yıldırım Bölge Kadınlar Koşusu* adlı kitabından hareketle

Sevgi Soysal ile bir söyleşi kurguladı. Söyleşi, bugünün siyasal ortamına oldukça yakın olan 12 Mart hapisane ortamını bize kadınların gözünden sunuyor.

Bu sayımızda ayrıca Karin Karakaşlı'dan "Asıl Kürtaj" isimli yazısına, Rela Mazali ile Rachael Kamel'in İsrail'de nüfus politikalarını toplumsal cinsiyet perspektifinden ele alarak eleştirdikleri "Bebek, Daha Çok Bebek!" adlı söyleşilerine yer veriyoruz. Bunların yanında Lena Meari'den "*Sumud*: Sömürgeleştirilmiş Filistin'de Sorguya Göğüs Germanin Felsefesi", Volkan Yılmaz'dan "Yurttaşlığı 'Açmak': LGBT Bireyler ve Sosyal Politikalar" ve Nadezhda Alexandrova'dan "19. Yy. Bulgar Tarihinde Kadınlar, Ulus ve Anlatı" adlı makaleleri de bu sayımızda yer almakta.

Türkiye'de barış, toplumsal bir talep olarak yıllardır gündeme taşınıyor. Bir yandan Suriye ile yaşanan gerilim ve sonrasında sınırdaki askeri hareketlenmeye dair gelen haberler, diğer yandan karakol baskınları, çatışma ve operasyonlar sonucu gelen ölüm haberleri bu talebin ne kadar önemli olduğunu bize tekrar tekrar hatırlatıyor. Çünkü savaş politikaları hiçbir zaman askeri operasyonlarla sınırlı kalmıyor. Bu politikalar, gündelik hayatın kendisini de düşünme şekillerine, kelimelere, davranışlara sızarak belirliyor. Nasıl ki savaşlarda iki taraf vardır; biri iyi diğeri kötü, biri biz diğeri onlar, ve nasıl ki amaç için her yol mubahtır; toplumdaki bütün uzlaşmazlıklara da benzer bir algıdan hareketle yaklaşıyor, sanki her şey bir savaşın parçası ve yapılan tüm hamleler, gerçekleştirilen tüm eylemler o savaş hâline içkin birer taktik. Uludere'deki ve Urfa Cezaevi'ndeki ölümler, KCK operasyonları adı altında demokratik kitle örgütlerinden ve sendikalardan pek çok kişinin tutuklanması, öğrencilere yönelik baskılar, polis şiddeti, yargının adaletsiz kararları... Hepsi bu "savaş taktiği"nin birer parçası olarak görülüp normleştiriliyor, üstelik bu savaş mantığı içerisinden getirilen açıklamalarla da tartışmanın zemini belirleniyor.

Feminist Yaklaşımlar olarak sözümüz her zaman hayattan ve barıştan yana. Daha rahat nefes alabileceğimiz barış dolu günler için daha fazla konuşmaya, üretmeye ve dayanışmaya ihtiyacımız olduğunu düşünüyoruz. Bu yüzden rahatça soluklanacağımız günler için bir taraftan gündemle haşır neşir olurken bir taraftan da kendi "dem"imizi oluşturmaya, gündemimizi tartışarak çoğalmaya, güçlenmeye devam ediyoruz!

İyi okumalar.